

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Rozdíl v genderové socializaci u dvojčat
opačného pohlaví.**

Petra Volfová

Plzeň 2024

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra sociologie a sociální práce

Studijní program Sociologie

Studijní obor Sociologie

Bakalářská práce

**Rozdíl v genderové socializaci u dvojčat
opačného pohlaví.**

Petra Volfová

Vedoucí práce:

Mgr. Alena Glajchová, Ph. D

Katedra sociologie a sociální práce

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2024

Anotace

Tato bakalářská práce bude zaměřena na to, jak probíhá socializace v prvních několika letech života u dvojčat z pohledu rodičů, prarodičů a jejich staršího sourozence s důrazem na výchovu a osvojování genderově specifických rolí. Dvojčata odlišného pohlaví, která spolu vyrůstají, se mohou vzájemně ovlivňovat během formování jejich genderové identity nebo také při vykonávání jednotlivých činností, které jsou genderově specifická pro jednotlivá pohlaví. Zajímat mě v této práci bude, jak si obě z dvojčat uvědomují jejich rozdílné pohlaví a zároveň jak probíhá jejich socializace, když vyrůstají vedle sourozence, který má opačné pohlaví, a to vše z perspektivy primárních socializátorů.

Zkoumání budu realizovat využitím kvalitativní metody výzkumu, který bude založený na polostrukturovaných rozhovorech s osobami, kteří s dvojčaty byli ve styku od jejich narození a podíleli se na výchově dvojčat, který jsou v maximálně předškolním věku.

Annotation

This bachelor's thesis will focus on how socialization takes place in the first few years of life in twins from the perspective of parents, grandparents and their older siblings, with an emphasis on parenting and the acquisition of gender-specific roles. Twins of different sexes who grow up together may interact with each other during the formation of their gender identity or in the performance of gender-specific activities. In this thesis, I will be interested in how both of the twins become aware of their different genders, as well as how their socialization takes place while growing up next to a sibling who is the opposite gender, all from the perspective of the primary socializers.

I will conduct the investigation by using a qualitative research method based on semi-structured interviews with individuals who have been in contact with the twins since birth and have been involved in the upbringing of the twins, who are at most pre-school age.

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2024

.....

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí Mgr. Aleně Glajchové, Ph. D. za cenné rady a velkou ochotu při vedení mé práce.

Obsah	
1 Úvod.....	1
2 Teoretická část.....	3
2. 1. Pohlaví a gender	3
2. 1. 1 Pohlaví	3
2. 1. 2 Gender	3
2. 2. Socializace a stereotypy.....	4
2. 2. 1. Socializace.....	4
2. 2. 2. Genderová socializace	5
2. 2. 3. Vyrůstání dětí jako dívka či chlapec	6
2. 2. 4. Stereotypy.....	7
2. 2. 5. Genderové stereotypy	7
2. 3. Genderové role a dvojčata	8
2. 3. 1. Genderová role	8
2. 3. 2. Formování genderové identity	8
2. 3. 3. Dvojčata.....	8
2. 3. 4. Dvojčata opačného pohlaví	9
2. 3. 5. Vliv pořadí narození	9
2. 3. 6. Mýty o dvojčatech	9
2. 4. Socializace dvojčat ve výzkumu.....	11
2. 4. 1. Vliv socializace na vývoj genderové identity a rolí a jejich vývoj.....	11
2. 4. 2. Odlišná socializace dvojčat na základě typu zygosity	12
3 Výzkumná část.....	13
3. 1. Cíl výzkumu	13
3. 2. Výzkumné otázky	13

3. 3. Metodologie	14
3. 4. Výzkumný vzorek	15
3. 5. Výběr respondentů	15
4 Zjištění.....	17
4. 1. Odlišnosti dvojčat	17
4. 2. Vštěpování genderu	17
4. 3. Oblékání	18
4. 4. Hračky a společné hraní.....	18
4. 5. Pohádky.....	19
4. 6. Vzájemné ovlivňování	20
4. 7. Aktivity	20
4. 8. Vedení výchovy	21
4. 9. Vliv vrstevníků	22
4. 10. Vliv prostředí a rodinné zázemí.....	22
4. 11. Pořadí narození dvojčat	23
5 Diskuze	24
5. 1. Srovnání výsledků s literaturou	24
5. 2. Limity studie.....	24
6 Závěr	26
6. 1. Další výzkumy	27
7 Zdroje	28

Klíčová slova: *dvojčata, výchova dvojčat, pohlaví, gender, genderové stereotypy, rozdíly mezi jednotlivými pohlavími*

Key words: *twins, raising twins, gender, gender, gender stereotypes, gender differences*

1 Úvod

Každý jedinec se narodí do nějaké rodiny, kde se každý jedinec postupně učí a poznává svět kolem něj, snaží se poznávat jeho okolí, co od něj okolí očekává, jaké chování od něj společnost očekává, co by měl dělat, jak by se měl oblékat, starat se o sebe a další aspekty, které si už i malé děti postupně osvojují.

Během výchovy dětí ze strany rodičů hraje zásadní roli to, zda se jeho potomek narodí jako holčička nebo chlapeček, každé pohlaví má odlišné určité aspekty, podle kterých se rodiče snaží své děti vychovávat. Holčičky jsou považovány za takové “něžné” pohlaví, které se více starají o svůj vzhled, oblékají si různé šatičky, sukně, česají si vlasy, zkrášlují se. Chlapečci jsou opačné pohlaví, u kterých se neočekává takové zaměření na jeho vzhled, hrají si spíše s auty, různé náradí a další hračky, které se očekávají od role muže.

Ovšem když se do rodiny narodí dvojčata, výchova je zcela jistě jiná, než v případě, když se narodí miminko jedno. Matka, která jedním porodem přivede na svět a také do její rodiny potomky dva, rodina má náročnější úkol. Veškerou starost, péči a výchovu mají na starost hned dvakrát.

Já jsem se v mé práci zaměřila na to, když se narodí dvojčata opačného pohlaví, jak probíhá jejich socializace v prvních letech jejich života. Rodina a blízké okolí, kteří jsou v častém kontaktu s dvojčaty a přispívají na jejich výchově se musí zaměřit na to, že se společně narodila holčička i chlapeček. Jak tedy probíhá socializace a především genderová socializace každého z dvojčat, když mají opačné pohlaví? Z počátku jejich života jsou jejich potřeby velmi podobné, kdy potřebují jen základní péči o ně a není takový rozdíl v tom, jaké jsou pohlaví. Postupem času, když rostou se jejich potřeby začínají měnit a také postupem toho, co poznávají svět a zjišťují i to, že obě pohlaví jsou jiná. Zaměřila jsem se na to, jaké to pro ně bylo, když některé činnosti jsou pro ně rozdílné, proč je rozdíl v tom, jak se každý z nich obléká, jak a zda to každý z nich vnímal, případně jak rodiče reagovali na to, pokud nějaké tyto “nejasnosti” vznikly. Zajímá mě tedy především jaké jsou mezi nimi rozdíly, se kterými se během jejich genderové socializace až do předškolního věku setkali a jak tato rozdílná socializace probíhala.

Motivací věnovat se tomuto tématu v mé práci bylo především to, že jsem byla v poměrně častém kontaktu právě s dvojčaty, kteří jsou opačného pohlaví a samotnou mě

zajímala jejich socializace a to, jak vnímali, že mají určité činnosti nebo vlastnosti rozdílné, že něco, co dělá jejich sourozenec a je to správné, okolí od druhého z dvojčat paradoxně neočekává. Vzájemně se během jejich socializace vzájemně ovlivňovali a spoustu činností dělali společně, proto jsem se rozhodla věnovat tomuto tématu a zjistit jak toto všechno vnímali jejich rodiče a jejich blízké okolí, kteří s nimi byli od jejich narození v blízkém kontaktu a podíleli se také na jejich výchově a poznávání světa a také to, jak k tomu jejich rodiče přistupovali a jakým způsobem se jim rodiče snažili vštěpovat jejich genderové role každému z nich.

Cílem je tedy zjistit to, jaké jsou rozdíly z pohledu rodičů během genderové socializace u holčičky a chlapečka, když spolu vyrůstají a jsou prakticky neustále spolu v denním kontaktu. Jak k jejich socializaci přistupují a vnímají rodiče a jak je učí poznávat jejich genderové role, které jsou od každého z dvojčat společensky očekávané.

2 Teoretická část

V teoretické části této práce se pokusím blíže přiblížit pojmy, které se týkají především dvojčat, jejich genderu a genderové socializaci.

2. 1. Pohlaví a gender

2. 1. 1 Pohlaví

Termín pohlaví se užívá ve spojení s biologickými rozdíly mezi mužem a ženou, určení zahrnuje prakticky všechny rozdíly mezi mužem a ženou na biologické úrovni. (Janošová, 2008) Lidské pohlaví jako biologická danost (bytí mužem či ženou) (Renzetti & Curran, 2003) Pohlaví nese význam biologického ženského a mužského těla ve vztahu k reprodukčním schopnostem. (Smetáčková, 2016)

2. 1. 2 Gender

Gender lze nazývat jako pohlaví sociální, vyjadřuje tedy rozdíly mezi muži a ženami, jejichž podstata spočívá v kulturních a sociálních vzorcích chování, oproti pohlaví, které zahrnuje prakticky všechno, co odlišuje muže a ženu na biologické úrovni. (Janošová, 2008) Je to jeden z faktorů, který ovlivňuje mezilidské vztahy a celkově má vliv na naši společnost. Každé dítě od malička vnímá rozdílné postavení žen a mužů ve společnosti, které si během jejich vývoje osvojují. Vnímají určitě rozdílné chování jejich rodičů, matka ve většině rodin jako ta, která se o děti stará a tráví s nimi během dne čas a na druhé straně otec, který je vnímán spíše jako ten, jehož úkolem je zabezpečit rodinu.

Gender je termín používaný pro skupiny vlastností a chování formované kulturou a spojené s obrazem muže a ženy. Z práce od Margaret Meadové "Sex and Temperament in Three Primitive Societies (1935), s-gistický přístup staví na tom, že pohlaví je biologickou charakteristikou, kdežto gender je společenskou konstrukcí. (Sociologická encyklopedie, 2023) S-gistický přístup představuje interdisciplinární rámec pro zkoumání vzájemného propojení sexuality, genderových rolí a společenských kultur. (Mead, 1935) Nejbližším českým pojmem k pojmu gender je termín rod. Koncepce genderu zdůrazňuje kategorie kontrastujících charakteristik s označením "feminní" a "maskulinní", které odrážejí očekávání spjatá s rolemi muže a ženy. Na rozdíl od pohlaví, které je univerzální kategorií a nemění se podle času či místa působení, gender vyjadřuje, že velmi rozdílné názory na přiměřené chování žen a mužů mohou mít jak různé společnosti, tak tytéž

společnosti v různých obdobích historie, nebo odlišné skupiny v rámci téže společnosti. (Sociologická encyklopedie, 2023)

Pavčina Janošová v její knize „Dívčí a chlapecká identita“ popisuje pojem rod (anglicky překládáno jako „gender“) jako rozdíly mezi muži a ženami, jejichž podstata spočívá v kulturních a sociálních vzorcích chování. Rod, neboli gender rozděluje na „ženský“ a „mužský“. K ženskému rodu přiřazuje vlastnosti jako je pasivita, soucit, pocity odporu při kontaktu s něčím nepříjemným, čistota, jemnost, emocionalita, závislost, takt, silnější potřeba vyjadřovat pocity, klid, upravenost a krása. K mužskému rodu připisuje vlastnosti spíše opačné, jako je potlačování emocí, orientace na práci, aktivitu, dominanci, soutěživost a vyšší společenské postavení. (Janošová, 2008)

Podle Ireny Smetáčkové zase gender odkazuje k sociálně a kulturně konstruovaným rozdílům mezi feminitou a maskulinitou, lze ho označit za sociální konstrukt postavený proti pojmu pohlaví. Gender se tedy vztahuje k odlišování mužů/maskulinity a žen/feminity. Podle úhlu pohledu, který zaujme, ho lze definovat ve třech rozdílných způsobech, které se vzájemně však doplňují. První způsob je, že gender představuje soubor charakteristik týkajících se vzhledu, schopností, chování, zájmů a dalších, které jsou v určité společnosti spojované s obrazem ženy a s obrazem muže. V druhém pak gender představuje takové uspořádání společenských institucí a diskurzů, které předpokládají rozdílnost feminity a maskulinity a poslední způsob představuje maskulinní a feminní charakteristiky jednotlivých osob, které se formují pod vlivem socio-kulturních podmínek. (Smetáčková, 2016)

2. 2. Socializace a stereotypy

2. 2. 1. Socializace

Socializace je komplexní proces, v jehož průběhu se člověk jako biologický tvor stává prostřednictvím sociální interakce a komunikace s druhými sociální bytostí schopnou chovat se jako člen určité skupiny či společnosti. Zakládá se na osvojování hodnot, norem a způsobů jednání srozumitelných a platných v dané kultuře či subkultuře. Celkový proces socializace má klíčový význam pro formování osobnosti i pro reprodukci sociálních vztahů. (Sociologická encyklopedie, 2023)

Je to takový pojem pro takové typy učení, jejichž prostřednictvím si jedinec osvojuje hodnoty, normy a vzorce chování, které jsou obvyklé v dané společnosti.

Výsledkem socializace je interiorizace těch socio-kulturních faktů, díky nimž člověk rozumí realitě, která ho obklopuje, a dosahuje základní míry porozumění s druhými. Každému jedinci to umožňuje začlenění se do společnosti nebo subkultury.

Autoři Renzetti a Curran pak socializaci popisují jako proces, jehož prostřednictvím si lidé předávají a vstřebávají společenské hodnoty a normy, včetně těch, které souvisejí s genderem. Je to celoživotní proces. (Renzetti & Curran, 2003)

2. 2. 2. Genderová socializace

Proces socializace má širokou působnost, jehož součástí je osvojování si představy o genderovém řádu a budování vlastní maskulinity či feminity. Účelem genderové socializace je poznávání a akceptace sociálních institucí, k osvojování komunikačních pravidel a k formování genderové identity jako vlastní pozice v genderované sociální realitě. Pokud tedy jedinec zná genderový řád, prohlubuje si svoji schopnost rozlišovat muže a ženy a očekávat od nich odlišné projevy v závislosti na obsahu genderových rolí. Také pomáhá lépe se orientovat v okolí, ale také budovat a přijímat své vlastní místo v genderovém řádu. (Smetáčková, 2016)

Genderovou socializaci u malých dětí lze velmi dobře pozorovat na hračkách, protože právě hračky patří k tomu, čím se děti zabývají nejvíc. Hračky však neslouží jen k tomu, aby se zabavili, ale učí je i konkrétním dovednostem a vedou je k tomu, aby si vyzkoušeli určité role, které je čekají v dospělosti.

Byl proveden výzkum, zabývající se genderovou socializací dětí, který zkoumal vybavení pokojů dívek a chlapců, ve snaze najít odpověď na otázku, zda se významně liší hračky, s kterými si hrají dívky a chlapci. Popis chlapeckých a dívčích pokojů byl prakticky výčet protikladů. Dívčí pokoje odpovídaly tradičnímu pojetí feminity, tedy především ve smyslu zaměření na domácnost a mateřství. V pokojích děvčat bylo mnoho panenek a několik předmětů s nimi spojených a také miniaturních napodobenin domácího příslušenství. V chlapeckých pokojích naopak byly například vojenské hračky a sportovní náčiní, měli tam často různé stavebnice a hrací auta. Chlapci měli celkově větší výběr hraček. Jediný typ hraček, které se u obou pohlaví vyskytoval zhruba stejně, byly hudební nástroje a knihy. Stejně jako hračky, tak i například dětské převlekové kostýmy měly jasné genderové určení. Pro chlapce byli zobrazováni kostýmy jako rytíř, nindža, kyborg, pirát nebo upír, pro děvčata byly zobrazovány kostýmy jako baletka, princezna, lesní víla, anděl nebo nevěsta. Dívčí kostýmy byly tedy často spojovány se saténem nebo krajkou.

Lze však argumentovat, že hračky kupují dětem hlavně rodiče, kteří dětem kupují genderově stereotypní hračky, protože je ony samy chtějí, což výzkumy skutečně potvrzují. Děti upřednostňují genderově stereotypní hračky již ve věku pouhého jednoho roku, k tomu ale mohli právě rodiče přispět výchovou ještě v útlejším věku.

Výsledky z provedeného výzkumu ukazují, že děti začínají dávat přednost určitým hračkám v souladu s genderovými stereotypy již ve věku kolem osmnácti měsíců. Děti okolo dvou let si jsou již vědomy vlastního genderu i genderu jiných lidí. Během třetího roku jejich života začínají hodnotit určité vlastnosti nebo chování na základě genderově stereotypním způsobu. Gender děti vnímají a jsou jemu vystavovány již od velmi útlého věku, postupně se tedy dozvídají, že dívky jsou dívky, a naopak chlapečkové se postupně dozvídají, že jsou chlapci, učí se tedy, že určité věci dělají jen chlapci a jiné věci zase jen dívky. (Renzetti & Curran, 2003)

Z předchozích odstavců lze tedy vyvodit, že každý typ hraček rozvíjí v každém dítěti určitou dovednost. Hračky pro chlapce podporují zvědavost, vynalézavost, manipulační a konstrukční dovednosti, soutěživost a agresivitu. Dívčí hračky pak vyznačují důraz na tvořivost, pečovatelský přístup a atraktivitu. Hračky pro malé děti mají až na některé výjimky výrazný sklon podporovat genderové stereotypy, které dětem předávají, že okruh činností, jimž se mohou a mají věnovat, je vymezen a omezen jejich pohlavím. (Renzetti & Curran, 2003)

2. 2. 3. Vyrůstání dětí jako dívka či chlapec

Genderová socializace každého dítěte začíná prakticky bezprostředně po jejich narození. Většina rodičovských výroků týkajících se dítěte v okamžicích bezprostředně po porodu se týká právě pohlaví dítěte. Mezi novorozenci mužského a ženského pohlaví lze pozorovat jen málo rozdílů ve fyziologii a chování, rodiče mají tendenci na ně reagovat odlišně. Pokud měli rodiče své čerstvě narozené děti popsat, uchylují se k genderovým stereotypům, takže holčičky jsou popisovány jako drobné, hezké, s jemnými rysy, kdežto chlapečci jsou popisováni jako velcí, silní, pohybliví, vážného vzezření a s velkýma rukama. (Renzetti & Curran, 2003)

Tělesné vzezření nebývá v jednotlivých pohlavích odlišná, proto aby zabránili mýlce, používají rodiče především dětské oblečení, u chlapců oblečení tmavých odstínů či základních barev, jako je červená nebo modrá. Často také nosí různé oblečení s obrázky

sportovního či bojového náčiní, aut a jiných dopravních prostředků nebo filmových hrdinů. Holčičky oproti nim nosí nejčastěji pastelové barvy, například růžová nebo žlutá. Šatičky a kalhotové soupravy mají volánky, mašle nebo různé obrázky jako třeba s květinami nebo srdíčky nebo nosí různé saténové čelenky. Oblečení tedy často skrývá dostatečně spolehlivé vodítko pro určení pohlaví. (Renzetti & Curran, 2003)

2. 2. 4. Stereotypy

Stereotypy jsou společností předem stanovené představy o povahových rysech, způsobech chování a zvycích příslušníků určité skupiny, bez toho, aniž by byla brána v potaz individualita jejich členů nebo jejich konkrétní životní situace. Napomáhají také orientaci a porozumění v sociálním světě. Napomáhají nám při setkávání s něčím neznámým, kdy slouží jako první orientační nástroj, ušetří čas a energii, kterou bychom vynaložili do komunikace a poznávání. Jednotlivé stereotypy ovlivňují i chování těch, kteří je znají a také díky nim lze částečně předpokládat reakce druhých, a často tak předejít mnohým nedorozuměním. (Janošová, 2008)

Nejsilnější stereotypy jsou ty, které se týkají rolí mužů a žen. Počáteční výzkum těchto rolí tkvěl v potřebě usnadnit komunikaci mezi muži a ženami, umožňovalo to komplementární dělbu práce, která byla nutná pro chod celého společenství. (Janošová, 2008)

2. 2. 5. Genderové stereotypy

Jsou to zjednodušující popisy toho, jak má vypadat „maskulinní muž“ či „feminin žena“. O takových stereotypech lidé uvažují tak, že normální muž nenese žádné rysy ženskosti, a naopak žena nenese žádné rysy mužskosti. Považují se za univerzálně platné, protože se předpokládá, že charakteristiky, které tvoří genderový stereotyp sdílejí všichni příslušníci daného pohlaví. Někteří lidé se však těmto stereotypům vymykají, na které se někdy pohlíží příznivě, častěji se na takové osoby pohlíží jako na nekonformní jednotlivce, které jsou označovány jako deviantní, abnormální či zkažený a podle toho se s ním také nakládá. (Renzetti & Curran, 2003)

Gender má projevy na společenské, interpersonální a individuální úrovni, ty se vzájemně posilují a ve svém důsledku formují právě genderový systém jako velmi stabilní a obtížně změnitelný. Genderové stereotypy lze chápat jako symbolický nástroj, který udržuje genderový řád, jsou jedním z mnoha typů stereotypů, které lze v naší společnosti

identifikovat a ve společnosti představují široce sdílenou a generalizovanou představu o tom, jaké charakteristiky nesou ženy a jaké muži. Od každého jednotlivce se na základě jejich pohlaví očekává, že nesou určité psychické vlastnosti, schopnosti, chování, zájmy. Výzkumy ukazují, že muži jsou asociováni zejména s fyzickou silou, racionalitou, dominancí, orientací na technické oblasti, zatímco ženy jsou asociovány s fyzickou krásou, afektivitou, submisivitou a orientací na vztahy. (Smetáčková, 2016)

2. 3. Genderové role a dvojčata

2. 3. 1. Genderová role

Genderová role představuje souhrn představ o tom, jací muži a ženy jsou, ale i popis obecně sdílených přesvědčení o tom, jací by muži a ženy měli být a co společnost od každého pohlaví očekává. Jedná se tedy o vyjádření rodové identity, v které každý jedinec vyjadřuje to, kým se cítí být, i to, jak chce být druhými vnímán. (Janošová, 2008)

2. 3. 2. Formování genderové identity

Identitu definuje autorka jako vědomí sebe sama, které zahrnuje kontinuitu vlastního bytí a hranice mezi sebou a druhými lidmi. Pojem identita v souvislosti s genderem začala být používána ve významu pocitu příslušnosti k jedné z genderových kategorií, následně byla definována ve vztahu ke schopnosti rozlišovat ženy a muže a přiřazovat sebe do jedné z těchto kategorií. Později došlo k řadě zpřesnění, kdy například Susan Egan a David Perry rozlišili v genderové identitě několik dimenzí, jako je znalost vlastní příslušnosti k genderové kategorii, pocit kompatibility s vlastní genderovou kategorií, uvědomování si sociálního tlaku na dodržování genderových norem a postoje ke skupinám vymezeným na genderovém principu.

2. 3. 3. Dvojčata

Dvojčata jsou dva (v některých případech i tři a více) jedinci, kteří se narodili jedné matce během jednoho porodu. Ke vzniku poté může dojít dvěma způsoby, ty se dělí na jednovaječná a dvojvaječná. (Rulíková, 2018)

Jednovaječná dvojčata vznikají „chybou“ při dělení zárodečné buňky, tedy rozdělením jednoho vajíčka oplodněného jednou spermií, vzniknou tak dva jedinci, kteří mají totožnou generickou výbavu, jsou stejného pohlaví a vzhledově jsou prakticky totožní.

Dvojčata, která se narodí opačného pohlaví, jsou tedy dvojčata dvojvaječná. Každé dítě si nese svou odlišnou genetickou výbavu, proto mohou být tyto dvojčata rozdílného pohlaví, jak vysvětluje ve své knize Klára Rulíková. Pod pojmem dvojčata si většina představí dvě vzhledově stejné děti, takže jednovaječná dvojčata, ovšem dvojčata dvojvaječná si podobná být nemusí nebo to mohou být holčička a chlapeček. Samotní dvojčata se ale cítí být rozdílná, jeden z nich bývá dominantní, komunikuje za obě, staví se do role „ochránce“ obou. Většinou má každý z nich nadání na rozdílné školní předměty nebo jiné sporty. Je zde tedy vidět, že ani identická dvojčata nejsou až tak „identická“. (Rulíková, 2008)

2. 3. 4. Dvojčata opačného pohlaví

Dvojčata opačného pohlaví neboli dvojvaječná dvojčata si jsou podobná jako ostatní sourozenci a nemusí být stejného pohlaví. U dvojvaječných dvojčat oproti jednovaječných odpadá problém s jejich vlastní identitou. O těchto dvojčatech se někdy mluví jako o sourozencích, kteří se narodili „jen“ ve stejný den, mají přesto spousta společného, vyvíjeli se společně v matčině děloze celých devět měsíců společně a také to, že od malička jsou neustále spolu, jsou na sebe zvyklá víc než ostatní sourozenci. Děvčata mají již od útlého dětství „mateřský“ ochranný pud, který přetrvává do puberty, kde se často tato role přesune na chlapce. (Rulíková, 2008)

2. 3. 5. Vliv pořadí narození

Bez ohledu na to, zda jsou dvojčata jednovaječná či dvojvaječná jsou si podobná podle jejich pořadí narození, zda jsou tedy narozená jako „A“, tedy první nebo „B“, jako druhý. Děti narozené jako první bývají silnější, průbojnější, vyrovnanější a více dominantní, jsou takovou vůdčí osobou jejich páru, „B“ bývají těmi slabšími, závislejšími a těmi, kdo se spíše podřídí a nechají se vést jejím druhým dvojčetem. (Rulíková, 2008)

2. 3. 6. Mýty o dvojčatech

Klára Vítková Rulíková se ve své knize (2009) zaměřila i mýty a mylné představy, které se týkají dvojčat. Ty nejrozšířenější okomentovala z pohledu zkušeností rodičů, které jsou součástí Klubu dvojčat a vícerčat.

Jedním z nich je takový, že jeden z dvojčat je hodný a druhý zlobivý, což jednoznačně nelze potvrdit ani vyvrátit, žádné dítě není jen hodné, nebo jen zlobivé. Jejich role se mohou měnit, ve chvíli, kdy jeden z nich je zlobivý, druhý si může „hrát na

andílka“ a být tím hodnějším z nich. Avšak často se z nich stávají partáci ve zlobení a strhnou jeden druhého.

Další mýtus je o tom, že dvojčata jsou vždycky nejlepšími přáteli, což bývá ve většině případů pravdivý. Vliv má určitě i fakt, že spolu vyrůstají od vývoje v mamčině lůně, takže si jsou velmi blízcí. Často bývá jejich společné pouto mnohem silnější, než mají s ostatními sourozenci. Nejsou to však jediná silná pouta, které v jejich životech mají, každý z nich má přátelství a vztahy s ostatními dětmi stejně jako jiné děti.

Jako poslední, že starší dítě z vícerčat je vedoucí a mladší ho následuje, což bývá také zpravidla jako pravdivý mýtus. Dvojče „A“ je tedy v jejich vztahu často tím dominantním a mívá méně problémů komunikovat například s dospělými, dvojče „B“ bývá tím klidnějším, občas to vypadá, že je veden svým starším dvojčetem a také bývá více náchylný k tomu, být nemocným. (Rulíková, 2009)

2. 4. Socializace dvojčat ve výzkumu

Studie o genderové socializaci dvojčat ukázala, že genderová identita a role jsou formovány socializací, která začíná v raném dětství. Důležitou roli v socializaci každého jedince hrají rodiče, vrstevníci a média. Rodiče se obvykle chovají ke každému z nich rozdílně, avšak často si to ani oni sami neuvědomují. Dále vrstevníci, kteří posilují genderové stereotypy a média, které je prezentují. Také z toho vyplývá, že dvojčata stejného pohlaví si jsou v genderové identitě a chování podobnější než dvojčata opačného pohlaví, takže vrozené faktory hrají menší roli než socializace. (Golombok, 2008)

2. 4. 1. Vliv socializace na vývoj genderové identity a rolí a jejich vývoj

Ve své studii autorka Harris (1995) zkoumá vliv socializace na vývoj genderové identity a rolí, věnuje se vlivu socializace na vývoj genderové identity a rolí. Autorka kritizuje teorii, že genderová identita je primárně formována socializací v rodině a společnosti. Rodiče podle autorky nemají tak velký vliv na genderovou socializaci svých dětí, jak bychom se mohli domnívat, děti se učí svou genderovou socializaci spíše ze svého okolí, od vrstevníků a z médií. Vliv rodičů je omezen na oblast rodinného života, avšak nemá trvalý vliv na genderovou identitu a role jejich dítěte. Vlivem vrstevníků a vrozených faktorů se každý z dvojčat socializují odlišně, i přesto, že vyrůstají ve stejném prostředí. Každý z dvojčat si obvykle hledají přátelství s dětmi stejného pohlaví, čímž se posilují genderové stereotypy, které jsou od nich očekávané na základě jejich pohlaví.

Genderová identita a role jsou produktem sociologie, nikoliv biologie. Biologické faktory mohou hrát roli, avšak nejsou determinující. Genderová identita a role se v průběhu života měnit v závislosti na socializačních vlivech. (Harris, 1995)

Stejná autorka Judith Rich Harris se zaměřuje v další studii na vývoj genderových rolí u dvojčat stejného a opačného pohlaví. Zjištění této studie se úzce prolínají se zjištěním předchozí studie „Socialization and Gender“. Genderová identita i role dvojčat se od sebe vzájemně liší i když vyrůstají společně ve stejném prostředí. Holčičky si většinou hrají s panenkami, jsou těmi klidnějšími a baví je ženské aktivity, kdežto chlapečci si hrají spíše s autíčky a preferují zase mužské aktivity, jsou více agresivnější a soutěživí.

Jednovaječná dvojčata jsou si více podobní v genderové identitě a chování než dvojvaječná dvojčata, takže genetické faktory také hrají důležitou roli v rozvoji genderových rolí. Také vliv prostředí na genderovou socializaci je u chlapců a dívek

odlišný, u chlapců je silnější vliv vrstevníků, u dívek je silnější vliv rodiny. Dalším zjištěním této studie je fakt, že genderová identita a chování se u dvojčat v průběhu času mění nebo, že vliv vrstevníků na jejich genderovou socializaci se zvyšuje s věkem. (Harris, 1995)

2. 4. 2. Odlišná socializace dvojčat na základě typu zygosity

Tato studie srovnává dvojvaječná a jednovaječná dvojčata a zkoumá, zda se genderová socializace u dvojčat liší v závislosti na typu zygosity, tedy na základě toho, zda jsou jednovaječná či dvojvaječná dvojčata. Výsledky ukázali, že dvojvaječná dvojčata jsou více rozdílní od sebe než jednovaječná, hlavně co se týká genderové identity a chování. Celkově dvojčata jsou si více podobná než sourozenci, kdy se každý z nich narodil v jiný datum, takže z toho vyplývá, že genetika hraje důležitou roli v genderové socializaci, avšak prostředí a vedlejší vlivy také ovlivňují genderovou socializaci. Dívky se chovají více maskulinně, pokud se narodí jako dvojvaječná dvojčata, tedy v páru jako dívka a chlapec než dívky, které jsou jednovaječná dvojčata a narodí se společně, jako dvě dívky. (Golombok a kol., 2000)

3 Výzkumná část

3. 1. Cíl výzkumu

Cílem mé práce je zjistit, jak probíhá socializace dvojčat s důrazem na výchovu a osvojování genderově specifických rolí v momentě, kdy mají vedle sebe sourozence opačného pohlaví. Ráda bych se během své práce chtěla zaměřit i na to, jak dvojčata vnímá jejich rodina, zda vnímá opačné pohlaví dětí a jaký je jejich přístup nebo očekávání k jednotlivým pohlavím.

3. 2. Výzkumné otázky

Základní otázka

Jaké specifické rozdíly jsou v genderové socializaci holčičky a chlapečka jakožto dvojčat opačného pohlaví?

Dílčí podotázky

Jaké faktory ovlivňují rozdíly v genderové socializaci u dvojčat opačného pohlaví?

Jaké genderové stereotypy a role se projevují v chování rodinných příslušníků a jak ovlivňují genderovou identitu a chování dvojčat?

Jak se vzájemně ovlivňuje genderová socializace dvojčat během jejich vyrůstání?

Jakým způsobem se genderová socializace u daného páru dvojčat mění v čase?

Předpoklady

Tím, že spolu vyrůstají dvojčata, která jsou opačného pohlaví, v jednotlivých aspektech života se budou ovlivňovat.

Existují významné rozdíly v genderové identitě a chování mezi chlapcem a dívkou, ačkoliv sdílí stejnou genovou výbavu.

Vzájemné ovlivňování dvojčat opačného pohlaví hraje důležitou roli v jejich genderové socializaci a může vést k odlišnému vnímání genderových rolí u chlapce a dívky.

Faktory jako rodinné prostředí, lidé okolo nich a pořadí narození mohou ovlivnit genderovou socializaci dvojčat opačného pohlaví, ale jejich vliv se může lišit v závislosti na individuálních charakteristikách dvojčat a jejich interakci s okolím.

3. 3. Metodologie

Zkoumání jsem realizovala využitím kvalitativní metody výzkumu, která je založena na polostrukturovaných rozhovorech s osobami, kteří jsou v blízkém kontaktu s dvojčaty, konkrétně s matkou, starším sourozencem, dědečkem, babičkou a učitelkou v mateřské škole dvojčat. Všechny respondenty jsem předem kontaktovala, zda by byli ochotní se mnou tento rozhovor realizovat a domluvili jsme se na termín, kterým nám vyhovoval.

Měla jsem předem připravenou strukturu rozhovoru, podle které jsem respondentům postupně pokládala otázky, ale zároveň se každý z nich několikrát rozpovídal k tématu nebo k něčemu, co s daným tématem úzce souviselo. Také dostali prostor, aby mohli sdělit doplňující informace. Otázka jsem kladla z mnou předem připravené struktury rozhovoru, kde jsem se zaměřila na jednotlivé témata, které se týkají genderové socializace dvojčat.

Témata, na kterých byly rozhovory založeny se týkaly především toho, jak probíhala jejich genderová socializace, jak se snažili oběma jejich rozdílný gender vštěpit a také to, co všechno je mohlo během toho ovlivnit. Především to, v jakých aspektech se vzájemně ovlivňovali tím, že vyrůstali vedle sebe dvě odlišná pohlaví a také jaký vliv hrálo prostředí, ve kterém vyrůstali. Dalším tématem bylo to, zda některé dvojče dostávalo přednost u rodičů nebo se spravedlivě střídali nebo zda rodiče dělali nějaké rozdíly v jejich výchově, jak si postupně uvědomovali a učili se to, co dělají holčičky a chlapečci, co by každý z nich měl nosit oblečeného, že si lakují nehty jen holčičky, jak se na jejich výchově podílejí prarodiče, jaké hračky dostávali od rodiny a jejich blízkých. Zda na ně mělo vliv to, že vyrůstají s druhým dvojčetem od jejich narození společně vzhledem k jejich okolí nebo to, že museli sledovat takové pohádky, které budou bavit oba dva zároveň. Také to, kdo z nich byl ten hodnější, a naopak který z nich více zlobil. Následně rozhovorem s učitelkou obou dvojčat ve školce jsem zjišťovala, zda má vliv společné vyrůstání dvojčat na socializaci s vrstevníky.

Realizovala jsem rozhovory, které jsem se souhlasem respondentů nahrávala na telefonní zařízení a poté jsem přepisovala rozhovory. Pomocí tematické analýzy jsem interpretovala nejčastěji opakující se témata. Postupným kódováním celého obsahu rozhovoru jsem postupným identifikováním témat získala nejdůležitější sdělení

z rozhovorů, které jsem následně převedla do jednotlivých témat, kde jsem pro každé z nich napsala jednotlivé interpretace.

3. 4. Výzkumný vzorek

Pro zkoumání rozdílů v genderové socializaci u dvojvaječných dvojčat, kteří se narodili jako holčička chlapeček jsem se rozhodla právě pro tyto, protože by se dalo říct, že jsou poměrně odlišný oproti běžné rodině v dnešní době, co se týká prostředí, ve kterém jsou dvojčata včetně jejich sourozenců vychováváni. Dalo by se říci, že tato rodina žije jako typická staročeská, vesnická rodina, kde většinu jejich času tráví venku, v přírodě a zároveň se rodina živí farmařením, což ve velké míře ovlivňuje jejich životní styl, tím pádem i způsob výchovy jejich dětí.

Jedním z nejdůležitějších aspektů u budování identity člověka je genová výbava, se kterou se narodí. Tím pádem výchova a vedení, který získává od rodičů vždy nemusí mít zásadní roli v tom, jaké dítě bude. S nějakými vlastnosti se každé dítě narodí a pokud dostane určitou volnost, i přesto, že děti mohou být vedeny k tomu, že panenky jsou pro holčičky, autíčka pro chlapečky, někdy je mohou zajímat paradoxně hračky nebo zájmy pro opačné pohlaví. Je rozdíl, když je v rodině jedno dítě, automaticky má hračky spojované s jejich pohlavím, ale pokud společně vyrůstají obě pohlaví, má přístup k hračkám pro holčičky i chlapečky a mají volnost v jejich volbě, jako je právě případ těchto mnou zkoumaných dvojčat, nemusí jejich volba být automaticky taková, jaká je od nich společensky očekávána. Jako další hraje roli vliv prostředí, v jakém vyrůstají. V této rodině žije společně deseti členná rodina s třemi generacemi pohromadě na jednom místě, takže zde mají velký počet dospělých „vzorů“, od kterých svou roli postupně přijímali a vnímali jaké činnosti kdo dělá, že například muži se starají primárně o zahradu, starají se o zvířata, auta a další zemědělské stroje, ženy jsou zase ty, které se starají o domácnost, vychovávají děti nebo se zabývají péčí o květiny. Tím, že žijí na venkově s velkou zahradou, mají větší volnost oproti rodinám, které žijí ve městech a děti mimo domov nemohou samotné prakticky nikam, protože je to nebezpečné.

3. 5. Výběr respondentů

V této studii bylo provedeno celkem 5 polostrukturovaných rozhovorů. Respondenti byli vybíráni na základě jejich blízkého vztahu k dvojčatům, rozsáhlých znalostí o jejich životě a ochoty sdílet své postřehy bez ohledu na osobní předsudky. Jako prvním a klíčovým respondentem byla matka dvojčat, jelikož hlavně ona zastávala primární roli v jejich výchově a utváření jejich identity v prvních letech života dvojčat.

Další respondent je starší sourozenec, který žije ve společné domácnosti s nimi, kde jsem se zaměřila na to, jak vnímal on přístup rodičů k výchově dvojčat a také jak vnímá jednotlivé rozdíly v jejich chování a osobnosti. S velmi podobným záměrem jsem požádala o rozhovory dědečka a babičku dvojčat, kteří společně žijí na jedné zahradě, takže s dvojčaty byli také velmi často v kontaktu a podíleli se na výchově. Součástí rozhovoru s dědečkem jsme se dostali i k tomu, co všechno má vliv na budování genderové identity u dětí, ať už vliv prostředí, ve kterém vyrůstají nebo to, s jakými osobami žijí a jsou jim „vzorem“. A na závěr jsem se souhlasem rodičů dvojčat kontaktovala učitelku v mateřské škole, která ve třídě má právě tyto dvojčata a zaměřila jsem se na to, jak se chovají ve školce a jaké vztahy mají s vrstevníky.

Limity

Tento výběr respondentů může ovlivňovat zjištění této studie na základě výběru typu rodinu, takže zjistit, do jaké míry je rozdílné, zda dvojčata vyrůstají v multigenerační nebo nukleární rodině. V multigenerační rodině mají po jejich boku několik rodinných příslušníků, kteří se podílejí na jejich výchově a budování jejich genderu, což naopak v nukleární rodině, kde nežije takové množství lidí společně, není.

4 Zjištění

4. 1. Odlišnosti dvojčat

Již od malička, kdy se začínali ukazovat osobnosti obou dětí, ta aktivnější z nich byla holčička. Chlapeček byl vždy ten klidnější z nich. Když jezdili kočárkem na procházky, právě holčička byla ta, která měla potřebu jejího bratra probudit. Jak popsala v rozhovoru jejich matka: *„Když jsme jeli s kočárem, tak ona se probudila první Viola a dokud Viléma neprobudila, tak do toho Viléma šila, ale furt a i ráno, prostě furt ho musela poňoukat a když ho probudila, tak ten se samozřejmě probudil, byl protivnej a rozespalej a Viola tak koukala jakoby nic, spokojeně koukala a celou tu procházku byla klidná, zbytek procházky Vilém prořval jako tygr a Viola spokojená.“* Více však v prvním roce se rozdílně neprojevovali, byli spíše takoví partáci, kteří si rozuměli hlavně spolu a vzájemně se vnímali, když oba plakali, dalo by se říct, že si dávali vzájemně přednost tomu, který měl „větší“ problém, jak popsala babička. *“Když byli úplně miminka a když začali plakat, tak vždycky si dali přednost jakoby, jako kdyby cítili, jedno to dítě má prostě větší problém, tak vždycky to druhý zmlklo a ani jednou nebrečeli obě dvě najednou a hlavně pokaždý jiný.“*

Takto se projevovala od malička, což není věk, kdy si toto chování plnohodnotně uvědomují, avšak toto chování jí zůstalo i do vyššího věku, jak popsal zase jejich starší bratr: *„Violka je mnohem větší drak než Vilda. Nebo ted'ko už ne tolik. Ale dřív to bylo ještě víc než ted'ka, protože Vildu, kam posadíš, tam zůstane a Violka byla taková víc v pohybu, furt někde lítala.“* Chlapeček je celkově takový více empatický, více o věcech přemýšlí a jednotlivé události, ať už pozitivní nebo negativní si více připouští, zase naopak holčička je taková, že takové věci „hodí za hlavu“ a neřeší je ani o nich tolik nepřemýšlí. I ve školce se prezentují odlišně, chlapeček je více pečlivý, vydrží u toho složit celé puzzle a zase holčička je oproti němu taková živější, nevydrží u některých aktivit delší dobu. Dalo by se říci, že každý je zaměřený na jiné aktivity a mají rozdílné zájmy.

4. 2. Vštěpování genderu

Gender lze dětem vštěpovat několika způsoby, ať už prostřednictvím hraček, způsobu oblékání, zájmy, aktivitám, kterým se budou věnovat nebo prostřednictvím odkoukáváním rolí v rodině od jednotlivých rodinných příslušníků, co oni dělají nebo čemu se kdo z nich věnují.

4. 3. Oblékání

Jako první rozlišování dvojčat bylo prostřednictvím oblékání. Rodiče se snažili od úplného začátku je oblékat do rozdílných barev podle jejich pohlaví, holčička nosila hodně šatičky nebo sukně. S tímto faktem však přišli první neporozumění u dvojčat, kdy nechápali, proč některé kousky oblečení má nosit jeden z nich, ale druhý by zase neměl. Chlapeček jedno období chtěl nosit šaty, stejně jako nosila jeho sestra a zase naopak i holčička měla období, kdy naopak odmítala nosit „holčičí“ oblečení: *„Okolo těch 2 roků, tak jsme řešili, že Viola vůbec nechtěla to růžový, to oblečení pro holčičky a zase naopak Vilda měl taky takový období, že chtěl být jako Viola, taky chtěl nosit šatičky, lakovat si nehty a nechápal, že jako to nemůže. Sponku, furt si dával sponky do vlasů, chtěl být zase stejnej jako ta ségra. To bylo pak těžký jim to jako vysvětlovat, takže teď už ale ví, že prostě ten Vilda má to modrý a zase Viola to růžový a co mají každé nosit no. Ale takhle okolo těch 2 roků, jak si to neuvědomovali, jak se hledali, tak si Vilda bral ty šatičky, lakoval si ty nehty, to zase pak Viola nechtěla a tak no.“* Díky takovému příkladu lze konstatovat, že zde určité vzájemné ovlivňování existuje, vzhledem k tomu, že dvojčata vyrůstají neustále spolu, chtějí mít to, co má jejich sourozenec. Hlavně tedy okolo 2. roku života dítěte, kdy ještě není schopný rozlišovat mužskost a ženskost je složité dítěti vysvětlit, co by měl kdo z nich nosit, snažili se tedy postupně dětem vysvětlovat, co je „holčičí“ a co „klučičí“, avšak plnohodnotně si to uvědomili až ve vyšším věku.

Přibližně okolo jejich třetího roka života si svůj gender začali uvědomovat a věděli, co se očekává, že nosí holčičky a chlapečci a naopak už striktně odmítají nosit nějaké oblečení, které je pro opačné pohlaví, i když to může být jen oblečení na spaní: *„Když jsem mu řekla, že mi došli kalhoty tvoje, jako na spaní, jo, tak jsem mu řekla vezmi si Violky, tak to ne. To prostě nechtěl, to si prostě nevezme, to radši půjde ve slipech, takže dneska už ne. A šaty už vůbec, to by si nevezal. Ale tady v tom věku si to nebyl schopnej uvědomit. Pak přišel ten zlom a ví.“*

4. 4. Hračky a společné hraní

Výběr hraček také ze začátku neměli takové, které se společensky očekávají, holčička ze začátku spíše preferovala hraní si s autíčky, což může pravděpodobně silně ovlivňovat fakt, že vyrůstala s chlapečky, kteří si s nimi hráli, tak i pro ní byli v tu dobu zajímavé. Dokonce ani svou první panenku, kterou dostala ze začátku odmítala. *„Plácnu, přibližně dva roky jí bylo, tak dostala k Vánocům od babičky v Křimicích panenku, ta*

panenka letěla přes celý pokoj, tyjo, to jí strašně rozčílilo, hrozně jí rozčílila ta panenka, takže ta je odmítala rezolutně.“ Později přišlo období, kdy si začala celkově uvědomovat její ženskost, začala si uvědomovat roli žen a panenku přijala a začala si s nimi hrát, oblékat, vozit kočárek, jak popsala i její matka: *„Ale pak přišlo jako to období, kdy si jako asi uvědomila tu svojí ženskost a přijala.“*

V počátcích období, kdy si začali hrát, si hráli prakticky jen společně, vzájemně si dokázali zvolit, s čím si chtějí hrát a i přesto, že ještě prakticky nemluvili, společně si rozuměli. *„Když jim byli tak ty dva roky, seděli tak jako vedle sebe, jeden si hrál s medvídkem a druhý něco řekl, čemu jsem vůbec nerozuměla a t první dal medvídka a ten druhý něco jinýho, prostě měli svojí řeč a oni si fakt jako rozuměli, jo,“* V tomto období ještě moc rozdíly mezi holčičkou a chlapečkem nebyly, hráli si společně a spíše si tak vzájemně vyhověli a hráli si spolu. Později, jak stárli se začali rozdělovat a každý budováním jeho identity si chtěl hrát naprosto jinak, přibližně okolo toho třetího až čtvrtého roku přišel zlom. *„Ted' už je to rozdělený, ty dvojčata už si spolu vůbec nehrajou ted'.“* Oba si chtějí hrát hlavně s hračkami, které jsou považovány jako „holčičí“ a „klučičí“, takže každý z dvojčat si v tomto období začal vyhledávat sourozence stejného pohlaví a tráví čas převážně s nimi. *„Violka si možná víc ted' s Klárkou hraje a zase ten Vilda asi s tím Kubou.“* Tímto lze potvrdit, že si dvojčata postupně hledají vrstevníky stejného pohlaví a také s tím přišlo i vzájemné žárlení na sebe, chtějí velkou pozornost od okolí, tak si vzájemně začali brát věci nebo hračky, s kterými si hráli, především ze strany holčičky, avšak cílem tohoto jejího jednání může být snaha o získání pozornosti.

Od rodiny však nebyli nějak silně vedeny k tomu, s čím si musejí hrát. Určité hranice měli, nastali situace, kdy se snažili rodiče vysvětlovat dětem, jaké jsou hračky pro holčičky a chlapečky. Například když holčička přišla s hračkou pistolí nebo pokud by si dlouhodobě chlapeček hrál jen s holčičkami, ale spíše dostávali v jejich výběru volnost.

4. 5. Pohádky

Další aktivita, ve které se museli oba přizpůsobit jeden druhému bylo sledování pohádek. Pokud se chtěli dívat na pohádky, nemohla se pustit pohádka o panenkách, protože chlapeček odmítal se dívat na panenky, nebavilo ho to, proto se museli vybírat pohádky takové, aby bavili obě pohlaví, jak popsala i sourozenec dvojčat *„Když si to ještě nevybírali oni, tak se pouštěli takový, aby bavili oba dva.“* Pokud by se na pohádky díval

jen jeden z nich, pravděpodobně by jim byla puštěná taková pohádka, která by podporovala budování jejich genderu, holčičkám nějaké například o panenkách, princeznách a zase chlapečkům o autech nebo jiných strojích. To stejné však můžeme říct i o čtení knih. Před spaním se jim museli číst také jen takové, které budou zajímavé pro obě pohlaví.

4. 6. Vzájemné ovlivňování

V jejich životech je také vzájemně ovlivňovali aktivity jako je lakování nehtů nebo fakt, že holčička má píchnuté uši a nosí náušničky, což vzhledem k tomu, že jako dvojčata spolu byli neustále, tak chtěli mít všechno stejné, jako jejich sourozenec, takže vznikali i záchvaty breku kvůli tomu, že jeden může něco mít a druhému je to odepřeno: *„No určitě, to právě pak byli ty obrovský záchvaty pláče, že oni to v tu chvíli nechápali. A jak jim to v tom věku vysvětlit no, ani si to nenechali v tom afektu vysvětlit, pak když se uklidnili, tak jako už si to nechali, ale jako vysvětlí jim to okolo toho druhého roku. Takže ty jim jako dáváš příkladem, jako že tohle holčičky nenosí, kluci nenosí šaty, nelakují si nehty nebo pak nechápal proč má Viol náušnice, když jsme jí je dali, to byli teda moc malý, ale pak si začal uvědomovat, že ona je má o proč on nemá, takže ted' v těch čtyřech letech už mu to vysvětlíš, ale když byl menší, tak ne, to jsme mu prostě řekli, že ne, ale těžko to v tu dobu pochopí, ted' už jo, ted' už to chápe, že už by si ani ty šaty nevezal.“* Díky tomuto příkladu můžeme vidět, že v jejich životě hraje velkou roli i jejich sourozenec, u kterého vidí, že má něco odlišně, takže to chce automaticky také, chce mít to stejné a tím pádem je pro ně mnohem složitější pochopit jejich genderovou roli a co je od nich očekávané. Pokud by vedle sebe měli dvojče stejného pohlaví, vzájemně by se v těchto aktivitách podporovali, avšak u dvojčat opačného pohlaví je tomu jinak. Velmi podobný průběh nastal i u toho, když se učili chodit na toaletu namísto nočníku. U chlapečka to byl poměrně jednoduchý proces, avšak holčička to měla složitější, protože u svých sourozenců, kteří jsou všichni chlapci, viděla, že stojí, nebyla si ze začátku schopná uvědomit, že si musí sednout. Zde hraje roli to, s kým žije a od koho odkoukává jednotlivé aktivity.

4. 7. Aktivity

V nižším věku dělali většinu aktivit společně, nehrálo zde velkou roli jejich pohlaví, byli na sebe velmi fixovaní, v té době bavili oba stejné aktivity, spolupracovali například při pečení nebo pomáhali dospělým s běžnými denními aktivitami. Později však

přišel jakýsi zlom. Okolo jejich třetího roku života, se začali více odlišovat a chtěli trávit čas i více odděleně, bez druhého dvojčete. Každý z nich začal mít jiné zájmy, chtěl se věnovat jiným aktivitám nebo si hrát s jinými hračkami.

Velmi silným aspektem, díky kterému se děti učili, jaké jsou jednotlivé genderové role bylo odkoukáváním toho, co jednotlivé osoby okolo nich dělají, čemu se věnují. Holčička často pomáhala v domácnosti matce, když vařila, snažila se s ní pracovat a pomáhat v kuchyni nebo při přebírání a skládání oblečení a zase chlapeček si místo toho chodil hrát s jeho staršími bratry. Vzhledem k tomu, že jejich otec vede rodinnou farmu, většinu času věnuje farmaření, chlapeček vnímal spíše aktivity, které dělají jeho bratři nebo dědeček, který s nimi žije na jedné zahradě a je s nimi také prakticky v denním kontaktu. Sám si začal uvědomovat jeho role, které zastává, „*Sám za mnou nedávno přišel s tím, že vlastně až děda i my zemřeme, tak tady muset pracovat místo něj on.*“ takže děti sami si postupem času uvědomí poznáváním jejich okolí, jaké jsou v životě role muže a ženy.

4. 8. Vedení výchovy

Co se týče výchovy, ani jedno z dětí nedostávalo přednost na základě jejich pohlaví. Touto otázkou jsem chtěla zjistit, zda nedostávala holčička přednost například v koupání, protože je to holčička, je drobnější. Toto se však nepotvrdilo, všichni respondenti toto tvrzení zamítli s tím, že každý z dětí dostal to, co v danou chvíli potřeboval nebo požadoval. I z rozhovoru se starším sourozencem mohu potvrdit, kdy ani on nepozoroval, že by některý z nich dostával v přednost nebo by byl nějakým způsobem upřednostňován, naopak péči dostávali oba stejnou a v pořadí byli spravedlivě střídáni. Výchova byla stejná pro oba, ale v některých případech se snažili dělat rozdíly. „*Jako jo, snaží se jako rozdílně si je vychovávat. Jako zároveň spolu, zároveň rozdílně.*“ Myšleno ve smyslu, že se každému z nich snažili věnovat v jednotlivých aktivitách, které jsou pro holčičky nebo chlapečky, vést je k tomu, aby se učili genderovým stereotypům, které jsou od nich společensky očekávané.

Rodinných příslušníků jsem se zeptala, zda oni vnímají fakt, že by se rodiče dvojčat chovali nevědomě rozdílně ke každému z nich. Nikdo z nich to nepotvrdil, naopak vyvrátili. Jen matka dvojčat zmiňovala, že otec dětí od malička lehce prosazoval holčičku, to bylo však způsobeno spíše tím, že to byla jeho první dcera. Ale nelze říci, že by měla v něčem přednost nebo by byla dokonce oblíbenější, obě dvojčata dostávala stejnou lásku i péči. Tento jev však popsal dědeček dvojčat, jako přirozený lidský jev „*To*

je přirozený jev, že muži mají k těm holčičkám jiné vztah než k těm klukům, víc jim třeba prominou a tak. “ a dokonce i on sám se s ním ztotožňuje. „*To pozoruju i na sobě, že mam i ty Virole větší toleranci než k těm klukom.*“

4. 9. Vliv vrstevníků

Největší možnosti v seznamování se s vrstevníky měli tyto dvojčata zatím ve školce. Dvojčata nastoupila do školy společně do stejné třídy, což je také mohlo ovlivnit oproti dětem, kteří nastupují sami a nikoho neznají, dvojčata jsou neustále spolu a nastupují do prostředí, které neznají společně. Avšak tato teorie se nepotvrdila, jejich učitelka ve školce potvrdila, že každý má jiné kamarády a během celého dne ve škole jsou spolu minimum času. „*Ne, oba si dělají co chtějí a mají tam každý jiný kamarády.*“ Jejich učitelka dvojčata popsala jako sourozence, kteří jsou akorát společně narozený, je tedy každý z nich jiný a proto si hledají jiné kamarády spíš podle toho, co je baví a s čím si chtějí hrát, si vybírají ty, s kým tráví čas ve školce.

4. 10. Vliv prostředí a rodinné zázemí

Jedním z důležitých aspektů, který má vliv na budování lidské identity má vliv genů. V této rodině se schází dvě odlišné rodiny, rodina ze strany matky je typicky vesnická a zase naopak ze strany otce z města. Takže už i v tomhle ohledu můžeme najít odlišný genový vliv od každého rodiče. „*Celkově ty rodiny mají jiné charaktery, my jsme takový sedláci a oni žili víc jakoby městským životem, ta rodina od otce, i mají jako jiné charaktery. Ten Vilém je obličejem jako k tý rodině otce právě, ta Viola je zase obličejem jako moje máma a tady se možná spojuje ta podoba s tím charakterem no.*“ Dále dědeček dvojčat zmiňuje, že má také vliv chování okolí, rodinných příslušníků. „*Jak se začnou profilovat, mají nějaký chování, tak samozřejmě akce vytváří reakci, takže když to dítě se nějak chová, tak se k němu podobně i chová to okolí.*“ V návaznosti na to pokračuje vysvětlováním této myšlenky. Když se u nich doma zničí cokoliv, všichni dopředu ví, že to pravděpodobně na základě toho, že znají jejich osobnosti a chování dvojčat, udělala holčička, což je do určité míry může ovlivnit ať dvojčata nebo i rodinné příslušníky v dalším jednání. V této rodině dostávali všechny děti volnost. „*Tady taky mají svobodný volby, není to jako ve městě, když máš jedno dítě, tak ho k tomu vedeš, tady se ty děti jako profilují dost sami. Tady je hodně prostoru, hodně lidí, hodně dětí, jsme vlastně rodina o deseti členech, což nikde už moc není, že by byla takhle velká rodina spolu, mají tu hodně vzorů a každé si hledá to svoje, tu svojí cestu. Nejsou moc tlačeni k tomu profilování.*“ Volnost, kterou měli je také ovlivňuje při budování jejich genderové identity každého z nich.

4. 11. Pořadí narození dvojčat

Dvojčata, na které jsem se zaměřila, se skládají z holčičky, která se při porodu narodila jako první, tedy jako „A“ a chlapečka, který se narodil jako druhý, tedy „B“. Pořadí narození může hrát v jejich životech důležitou roli, protože existují výzkumy, které říkají, že většinou děti, které se narodila jako první, bývají těmi dominantními v dané dvojici dvojčat. Tato teorie se u této dvojici potvrdila, holčička je silně dominantní a dalo by se říci, že svého bratra „vede“, většinou je právě ona ta, která komunikuje za oba dva. V této dvojici je tou živější a dominantnější holčička, takže dítě, které se narodilo jako první avšak nikdo nemůže jednoznačně říci, že je to zásadní, co je takovýmto způsobem ovlivnilo. *„Zajímavý by bylo nějak zjistit, jestli je to genový, že už se s tím jako narodila nebo tím, že je to Ačko, protože ty Ačka jsou vždycky výraznější. I když je to holka, tak přesto je výrazně aktivnější než ten kluk, to je většinou obráceně.“*

5 Diskuze

5. 1. Srovnání výsledků s literaturou

Dvojvaječná dvojčata jsou často popisovaná spíše jako sourozenci, kteří se narodili ve stejný čas, což u zkoumaného páru dvojčat lze konstatovat také. Od malička byli spolu neustále, ale okolo třetího až čtvrtého roku se začali více rozlišovat od sebe a nebyli na sebe tolik fixovaní, každý z nich si začal více hledat vrstevníky stejného pohlaví.

Na osobnosti dvojčat může mít velký vliv pořadí jejich narození. V literatuře je diskutovaný téma, že ten, co se narodí první, bývá dominantnější a aktivnější, zase druhý narozený je klidnější, tišší a je spíše tím, který se podřizuje tomu prvnímu dvojčeti a také je náchylnější k nemocím, což zcela odpovídá zkoumaným dvojčatům. Holčička je první narozená a v jejich páru je právě ona ta dominantnější, více akční, a naopak chlapeček jako druhý narozený je klidný, nechá se od jeho sestry vést a také je častěji nemocný.

V porovnání s daty z literatury mohu konstatovat, že u dvojčat probíhala genderová socializace pomaleji. Děti by měli dávat přednost určitým hračkám v souladu s genderovými stereotypy již okolo 18. měsíce jejich života, čemuž u dvojčat tak nebylo. Holčička například ze začátku preferovala hraní si s autíčky nebo jinými hračky pro chlapce. To stejné lze říci o tom, že jsou si děti ve dvou letech plně vědomy svého genderu i genderu jiných lidí, což u dvojčat přišlo o něco později, spíše až okolo jejich třetího roku života.

U socializace jsou výsledky rozporuplné, protože rodiče většinou podporují gender tím, že dětem kupují hračky, které jsou pro ně stereotypní nebo se věnují aktivitám typickým k pohlaví jejich dítěte, což u dvojčat opačného pohlaví nelze, mají v rodině tedy hračky pro obě pohlaví a aktivity musí dělat takové, aby zabavili oba dva. Avšak lze potvrdit, že si postupně osvojují hodnoty, normy a vzorce chování, které jsou obvyklé v dané společnosti, kde žijí. Učí se prostřednictvím toho i role, které se od nich očekávají v dospělosti.

5. 2. Limity studie

Nejzásadnějším limitem této studie je rozhodně velikost vzorku, jeden pár dvojčat nelze zobecnit na celou společnost, proto to může vést k nespolehlivým závěrům. Tato

rodina žije v poměrně netypickém prostředí, kdy žijí ve velkém počtu dětí i dospělých osob společně, na velkém prostoru, takže vliv prostředí také může hrát velkou roli v jejich socializaci a o to víc je omezený počet dostupných respondentů. Zároveň však tento malý vzorek silně ovlivňuje interpretaci dat, proto by bylo vhodné provést další studii s větším vzorkem dvojčat a v jiném prostředí. Dalším z limitů této studie může být také fakt, že byla provedena v multigenerační rodině, kde společně žije několik generací, což v určité míře děti může také ovlivňovat. Bylo by zajímavé zaměřit se na rozdíl v socializaci dvojčat v právě multigenerační rodině v porovnání s nukleární.

Některé specifické vlastnosti, které mají tyto dvojčata nejsou typické pro celou populaci, jako například to, že holčička byla od malička ta více aktivní a zlobivější, oproti chlapečkovi, který byl tím klidnější z dané dvojice mohou vést k tomu, že výsledky nemusí být zobecnitelné.

6 Závěr

V této bakalářské práci jsem se zaměřila na genderovou socializaci dvojčat opačného pohlaví v jejich dětství. Na základě kvalitativního výzkumu s polostrukturovanými rozhovory s blízkými osobami dvojčat jsem zjistila, že i když dvojčata vyrůstají v identickém prostředí s identickou výchovou, jejich genderová socializace se liší. Oba z dvojčat mají jinou osobnost a odlišné chování, jsou mezi nimi určité rozdíly. Od malička byly dvojčata oblékáni do rozdílného oblečení podle jejich pohlaví, postupně během jejich vývoje přicházeli jednotlivé aspekty, ve kterých se chlapec a dívka odlišovali, například v aktivitách, které chtěli dělat společně, ale ne všechny jsou určené pro obě pohlaví, jako je lakování nehtů nebo jiné typicky ženské či mužské aktivity, s čímž se hlavně jejich rodiče snažili pracovat. Co se týká společného hraní si, nějak moc je neovlivňovali, dokud to nebylo že by holčička nosila zbraně nebo naopak si zase chlapeček hrál jen s panenkami, to se snažili jim vysvětlovat, s jakými hračky by si více měli hrát a proč. Vzájemně od sebe odkoukávali, co dělají a chtěl to většinou dělat i ten druhý nebo si společně hráli s hračkami, které jsou spíše pro jedno pohlaví, čímž se vzájemně ovlivňují, protože pokud by vedle sebe dvojče opačného pohlaví neměli, pravděpodobně by je některé hračky nebo aktivity nezajímali. Jako příklad uvedla jejich matka lakování nehtů nebo nošení sponek ve vlasech. Tím že od malička byla dvojčata neustále spolu, chtěli dělat to stejné, jako ten druhý. Když si tedy lakovala nehty holčička, chlapeček chtěl automaticky také, což jim nebylo lehké vysvětlit, proč se očekává, že některé činnosti budou dělat rozdílně. Rodina se však snažila dětem vysvětlovat proč tomu tak je nebo proč by měli nosit takové oblečení, jaké jim oblékali jednotlivý rodinní příslušníci, což okolo jejich druhého roku života nebylo jednoduché, protože si nebyli tolik schopní si to uvědomit, avšak postupem času, okolo třetího roku života si osvojili každý svou roli a ví, co a proč se od nich očekává.

V genderové socializaci má na děti velký vliv nejen genová výbava, ale v zásadě to, v jakém prostředí vyrůstají a jak k nim přistupují osoby, které jsou s nimi v častém kontaktu a od nichž mohou odkoukávat jednotlivé role v životech žen a mužů. Dvojčata si postupem času díky postupnému vysvětlování a vedení k jednotlivým rolím, co by kdo z nich měl dělat a co se očekává od každého z nich si postupně začínají uvědomovat, jakou roli v rodině zastává matka a jakou otec nebo také prarodiče, kdy dvojčata vnímají, že jednou budou zastávat tu danou roli, která se od nich v budoucnosti očekává. Také zde

hraje roli fakt, že vyrůstali ve velmi specifickém prostředí, kde díky prostorům a možnostem, které mají děti dostali větší volnost ve výběru jejich aktivit a toho, čemu se chtějí věnovat.

Od malička spolu byli velmi spjatí, trávili společně všechnu jejich čas, od ježdění kočárem, krmení, spaní, později společné hraní, prakticky se od sebe nevzdalovali. avšak postupem času, okolo třetího roku jejich života se začala projevovat jejich genderová identita a každý z nich začal vyhledávat vrstevníky stejného pohlaví, v tomto případě holčička tráví většinu času se svou sestrou a chlapeček zase se svým bratrem.

U tohoto páru dvojčat se nepotvrdil jeden z genderových stereotypů, že holčičky jsou většinou těmi hodnějšími a klidnějšími, spíše holčička byla od maličkou tou zlobivější a aktivnější, což může být z jedné strany tím, že je první narozenou z této dvojice. První narozené dítě je často právě tím aktivnějším a dominantnějším dítětem. Také jsem došla ke zjištění, že přibližně do třetího roka života dětí nehraje jejich pohlaví významnou roli, rodina se sice snaží vést postupným vysvětlováním a učením, jaké by měly být jejich role, avšak děti si spíše hrají společně a nerozlišují to, jaké je jejich pohlaví. Následně okolo třetího roku přišel jakýsi zlom, kdy začali vyhledávat více sourozence a vrstevníky stejného pohlaví. Velký vliv má i genderová výbava, se kterou se dítě narodí, kdy se potvrdilo, že každé dítě se rodí s jinou genovou výbavou, každý z nich, jak se ve vyšším věku projevilo, má odlišné vlastnosti a chování. Zároveň hraje roli i to, v jakém prostředí vyrůstají, v této rodině dostali velkou volnost v tom, co si zvolí, že chtějí dělat, velké prostory, které má rodina k dispozici a zároveň i velké množství rodinných příslušníků, kteří s nimi žijí na jedné zahradě, každé dítě si vybere, kdo bude jejich "vzorem" a s kým chtějí trávit čas. Také lze potvrdit, že u těchto dvojčat to, že dvojvaječná dvojčata jsou spíše jako sourozenci narození ve stejný čas, ale nejsou spolu nějak více propojeni, jaký bývají jednovaječná dvojčata.

6. 1. Další výzkumy

Pro další výzkumy by bylo zajímavé porovnat větší množství dvojčat s odlišným prostředím, ve kterém vyrůstají, zjistit tedy jaký vliv má prostředí a blízké okolí na budování dětské genderové identity. Nebo také v porovnání jednovaječných s dvojvaječnými dvojčaty, případně i přímo provést rozhovory se staršími dvojčaty, jak vnímali oni jejich odlišnosti v průběhu jejich dětství a jejich genderové socializace.

7 Zdroje

Sociologická encyklopedie. (2023). Gender. Sociologická encyklopedie. Dostupné z <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Gender> Citováno: 19. 2. 2024

Sociologická encyklopedie. (2023). Socializace. Sociologická encyklopedie. Dostupné z <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Socializace> Citováno: 27. 3. 2024

JANOŠOVÁ, Pavlína. Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí. Praha: Grada, 2008.

RULÍKOVÁ, Klára. Dvojčata: péče o děti, jejich zdravý vývoj a výchova. Brno: Computer Press, a. s., 2008.

RENZETTI, Claire M., and Daniel J. Curran. Ženy, muži a společnost. Praha: Karolinum, 2003.

Wikipedie, Svobodná encyklopedie. Dvojčata. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Dvoj%C4%8Data>. Citováno 27. 3. 2024

ŠUBRT, J., Německý, M., & kolektiv. Jedinec a společnost. Praha: Portál, 2018.

VÍTKOVÁ, RULÍKOVÁ, Klára. Co nevíte o dvojčatech. Praha: Portál, s. r. o., 2009.

SMETÁČKOVÁ, Irena. Genderové představy a vztahy. Praha: Portál, 2016.

HARRIS, J. R., Socialization and gender. Routledge, 1995.

HARRIS, J. R., Gender role development in same-sex and opposite-sex twins. Lawrence Erlbaum Associates, 1995.

Golombok, S., The gender socialization of twins. Routledge, 2008.

Golombok, S., Faurrie, I., Hay, D., & Sheldon, S., Gender socialization in twins: A comparison of fraternal and identical twins. Child Development, 71(2), 246-260, 2000.

Mead, Margaret (1935): Sex and Temperament in Three Primitive Societies. William Morrow and Company.